
MEMO

Van : Mariëtte Hoofman
Project : 20201890
Opdrachtgever : Gemeente Ooststellingwerf

Datum : 04-02 2021
Aan : ...
CC : ...

Betreft : Memo parapluregeling kleinschalige windturbines

Rho

ADVISEURS
VOOR
LEEFRUIMTE

---

1. Inleiding

Door een recente wijziging van de Verordening Romte Fryslân bestaan er nu mogelijkheden om onder voorwaarden kleine windturbines bij agrarische bouwpercelen te realiseren. Er wordt een zgn ‘parapluregeling’ opgesteld waarmee de geldende bestemmingsplannen en beheersverordeningen in de gemeente Ooststellingwerf op dit onderdeel worden herzien. De parapluregeling maakt het mogelijk om voor kleinschalige windturbines een omgevingsvergunning te verlenen in afwijking van het bestemmingsplan. Voorafgaande aan het opstellen van de regeling is deze beknopte memo opgesteld waarin wordt ingegaan op de achtergrond en de uitgangspunten voor de op te stellen juridische regeling. Met deze memo wordt aldus het kader geschetst voor de op te stellen parapluregeling. De juridische regeling sluit zo veel mogelijk aan op de provinciale omgevingsverordening.

2. Achtergrond

Ooststellingwerf wil in 2030 een energieneutrale gemeente zijn. Dit houdt in dat vanaf dan alle benodigde energie duurzaam binnen de eigen gemeentegrenzen moet worden opgewekt. Dat doel wordt alleen behaald wanneer er voldoende lokale hernieuwbare opwekking plaatsvindt. De verordening Romte biedt met de recente wijziging de ruimte om dit voor agrarische bedrijven te faciliteren. Zonnepanelen op agrarische bedrijfsdaken waren uiteraard al toegestaan maar de ervaring leert, dat een goede combinatie van zon en wind tot een energieneutraal bedrijf kan leiden. Met deze regeling wordt het voor meer boeren wellicht haalbaar om energieneutraal te worden¹. Naast klimaatdoelstellingen en het voorkomen van problemen met- en investeringen in het netwerk, biedt het nieuwe beleid de agrarische bedrijven ook mogelijkheden om een rendabele bedrijfsinvestering te doen waardoor de energielasten dalen.

Afstemming tussen energieverbruik en – opwek

Een goede afstemming tussen eigen energieverbruik en -opwekking wordt steeds belangrijker omdat de terugleververgoeding zal worden afgebouwd en de (maatschappelijke) opgave om het elektriciteitsnet te verzwaren steeds groter wordt. Dat komt niet alleen vanwege een grotere vraag naar elektriciteit maar met name omdat steeds meer mensen en bedrijven zelf duurzame stroom gaan produceren. Wanneer de netverzwaring direct samenhangt met energieproductie in plaats van de energievraag, wordt steeds vaker de vraag gesteld of er nog wel sprake is van maatschappelijke kosten. Wanneer verbruik en opwekking redelijk in evenwicht zijn hoeven kosten m.b.t. netverzwaring meestal niet te worden gemaakt en is ook de vraag wie de kosten moet betalen niet aan de orde. Er zijn dan zelfs mogelijkheden om – wanneer er ook nog sprake is van eigen opslag – volledig energieonafhankelijk te worden en ‘off grid’ te gaan. De nu door de provincie geboden

---

¹ In Fryslân zijn verschillende partijen actief als het gaat om de levering van kleine windturbines. Zij leveren verschillende typen kleine windturbines die variëren in een jaarlijkse energieproductie van 30.000 tot ongeveer 90.000 kWh, afhankelijk van het type molen en de locatie.

mogelijkheid om onder voorwaarden kleine windturbines bij agrarische bouwpercelen te realiseren voorziet in een goede afstemming tussen eigen energieverbruik en -opwekking.

Een stabiel netwerk door een combinatie van zon en wind

Een combinatie van zon en wind zorgt voor een stabiel netwerk. Hoewel hiervoor niet ingericht, was de capaciteit van het elektriciteitsnet aanvankelijk toereikend om het stroomgebruik en de -teruglevering te verwerken. Nu wordt steeds vaker duidelijk dat de grenzen van het laag- en het middenspanningsnetwerk zijn bereikt en is verdere netverzwaring steeds vaker noodzakelijk. Dit is een tijdrovend en duur proces. Door wind en zon te combineren, wordt piekverbruik en pieklevering vermeden en hoeft het net niet op deze extremen te worden ontworpen en ontstaat een stabiel netwerk en blijft de verduurzaming van het energieverbruik door de uitbouw van elektriciteitsopwekking en -distributie betaalbaar. De nu door de provincie geboden mogelijkheid om onder voorwaarden kleine windturbines bij agrarische bouwpercelen te realiseren voorziet in de mogelijkheid zon en wind te combineren, en daardoor voor een stabiel netwerk te zorgen.

3. Omgevingsaspecten

De belangrijkste randvoorwaarden in relatie tot omgevingsaspecten worden hieronder kort toegelicht.

Geluid

De kleinschalige windturbine moet voldoen aan de van toepassing zijnde eisen van het Activiteitenbesluit, waaronder de geluidsnormen. Het totale geluidniveau wat een inrichting maximaal mag produceren op de gevel van omwonenden en andere geluidgevoelige objecten is opgenomen in het Activiteitenbesluit. Een windturbine of een combinatie van windturbines moet, ten behoeve van het voorkomen of beperken van geluidhinder, voldoen aan de norm zoals is aangegeven in het Activiteitenbesluit. Er is een akoestisch onderzoek in 2018 uitgevoerd bij een windturbine met een ashoogte van 24 meter. Daaruit blijkt dat bij windsnelheden tussen de 2 en 8 meter per seconde het geluid van de turbine op een afstand van 30 a 40 meter niet meer boven het achtergrondgeluid uitkomt. Naarmate het harder waait maakt de wind zelf ook meer geluid.

Ecologie

Bij elke aanvraag voor plaatsing van een kleinschalige windturbine wordt per locatie gekeken of de Flora- en Faunawet van toepassing is. Wanneer dit het geval is, zal de initiatiefnemer een ontheffing moeten aanvragen.

Slagschaduw

In het activiteitenbesluit zijn ook regels voor het voorkomen of beperken van slagschaduw en lichtschildering opgenomen. Bij kleine windturbines treedt geen slagschaduw op. Als de zon de rotor van een grote windturbine belicht, leidt dit tot een bewegende schaduw. Doordat de wieken van een grote windturbine heel lang zijn (30 tot 50 meter) ervaren mensen deze schaduw soms als hinderlijk. De lange wieken maken namelijk een lange schaduw en bewegen bovendien relatief langzaam (20 omwentelingen per minuut). Miniturbines kunnen geen slagschaduw maken. Enerzijds heeft dat te maken met een korte en smalle wiek (maximale wieklengte is 2,5 meter) en anderzijds door een hoog aantal (150 tot 400) omwentelingen per minuut. De wieken van een miniturbine zijn te klein en draaien te snel om een hinderlijke schaduw te kunnen veroorzaken.

Veiligheid

In het Bouwbesluit staan technische eisen en normen voor een verantwoorde bouw. In de Bouwverordening en in het Besluit omgevingsrecht (Bor) zijn met name eisen gesteld aan de situering van bouwwerken en de toegestane hoogte. Kleinschalige windturbines worden niet expliciet genoemd in de Bouwverordening en het Bor.

Een aanvraag voor een omgevingsvergunning moet de gemeente op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) toetsen aan het Bouwbesluit. Dit geldt voor alle bouwwerken en dus ook voor de kleinschalige windturbines. De kleinschalige windturbines moeten voldoen aan de van toepassing zijnde eisen uit het Bouwbesluit, bijvoorbeeld ten aanzien van fundering. De kleinschalige windturbine is daarnaast, voor zover mogelijk, voorzien van het Kleinwind-keurmerk opgesteld door de Nederlandse Windenergie Associatie (NWEA) of een daarmee gelijk te stellen keurmerk.

Landschap, zicht en beleving

Een kleine windturbine is een zichtbaar element in het landschap. Om de impact op het landschap te beperken moet de turbine een ruimtelijke eenheid vormen met de overige bebouwing en beplanting op het perceel. De turbines moeten zorgvuldig worden ingepast binnen de landschappelijke-en cultuurhistorische kernkwaliteiten. Hiertoe wordt een landschappelijk toetsingskader opgesteld, waarin randvoorwaarden voor plaatsing worden opgenomen. Het landschappelijk kader wordt als bijlage bij het parapluplan opgenomen. Het landschappelijk kader omvat algemene, overal geldende ruimtelijke randvoorwaarden. Daarnaast omvat het landschappelijk kader eisen en randvoorwaarden per landschapstype: in welk landschapstype worden op basis van het beleid kleine windturbines uitgesloten, waar zou terughoudend met windturbines omgegaan moeten worden en waar zou maatwerk geleverd moeten worden.

De te plaatsen kleinschalige windturbine voldoet aan de ter plaatse geldende welstandsnota. Indien de kleinschalige windturbine wordt geplaatst op of bij een Rijksmonument, beeldbepalend pand of karakteristiek pand wordt alleen medewerking verleend bij een positief advies van een onafhankelijke deskundige op het gebied van landschap en stedenbouw.

Verstoring

In de gemeente Ooststellingwerf is een locatie voor radioastronomie. Kleine windturbines kunnen een effect hebben op de werking van deze antennes. Als er windturbines binnen 2 km van de antennes worden geplaatst dan verstoren zij de signalen die worden opgevangen en zou daarmee de volledige locatie onbruikbaar worden. Daarom wordt er in het parapluplan een bepaling opgenomen dat binnen 2 km van de locatie geen windturbines gebouwd mogen worden.

Overige aspecten

De aanvrager van de kleinschalige windturbine is bereid een planschadeovereenkomst aan te gaan met de gemeente.

4. Beleidsmatig context

Met het vaststellen van het klimaatakkoord en de ondertekening door de VNG op 29 november 2019 is er landelijk een kader vastgesteld waar initiatieven rekening mee dienen te houden. De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) stuurt aan op het bieden van ruimte voor opwekking van duurzame energie en de Omgevingsvisie Fryslân ('De Romte Diele') zet in op vier urgente opgaven voor de provincie, waaronder 'de energietransitie met kracht voortzetten'. Hieronder wordt beknopt ingegaan op het relevante beleidskader:

1. Verordening Romte Fryslân

Op 1 juli 2020 is de Wijziging Verordening Romte Fryslân 2014 (windturbines) gewijzigd vastgesteld. De wijzigingen betreffen een kleine nuancering in de voorwaarden voor windturbines met een tiphoogte van maximaal 15 meter in de planregels en een aanpassing in de toelichting m.b.t. de ruimtelijke procedure voor windturbines met een tiphoogte van maximaal 15 meter. Ook is een lijst met bestaande dorpsturbines opgenomen en zijn de voorwaarden voor de opschaling aangepast. Op grond van de regeling wordt onder voorwaarden ruimte geboden voor de volgende ontwikkelingen:

1. het realiseren van een windturbine (maximaal 3) met een as-hoogte van maximaal 15 meter, geplaatst bij agrarische bebouwing;
2. het opschalen van een bestaande dorpsturbine tot een tiphoogte van 100 meter;
3. het plaatsen van een nieuwe solitaire windturbine met een tiphoogte van 100 meter na sanering van oude windturbines met een gezamenlijke tiphoogte van 100 meter.

De verordening is in werking getreden op 22 juli 2020. In relatie tot de op te stellen parapluregeling is punt 1 van belang. In een ruimtelijk plan kan het plaatsen van maximaal 3 windturbines op of direct grenzend aan het bouwperceel van een bestaand agrarisch bedrijf worden toegestaan, met in achtneming van de volgende voorwaarden:

- a. de windturbines mogen een maximale as-hoogte van 15 meter hebben;
- b. het op te stellen vermogen is gericht op de energiebehoefte van het agrarisch bedrijf;

- c. de turbines moeten zorgvuldig worden ingepast binnen de landschappelijke- en cultuurhistorische kernkwaliteiten, waarbij de mogelijkheden om te voorzien in de energiebehoefte van het agrarische bedrijf door middel van zonnepanelen op de gebouwen zijn verkend.

In de 'Toelichting wijziging Verordening Romte Fryslân 2014 (windturbines)' wordt het volgende vermeld ten aanzien van 'eigen behoefte', 'inpassing' en 'procedure':

Eigen behoefte

Uit landschappelijke overwegingen willen wij het aantal windturbines beperkt houden. Ook vinden wij het belangrijk dat extra druk op het net zoveel mogelijk wordt voorkomen. Om deze redenen is besloten alleen windturbines bij agrarische bedrijven toe te staan als het opgestelde vermogen van de te plaatsen windturbine(s) is gericht op de eigen behoefte van het agrarisch bedrijf. Voor het bepalen van het eigen gebruik kan het gemiddelde energieverbruik van de afgelopen drie jaar als leidraad aangehouden worden. Wij begrijpen echter dat het afstemmen van het vermogen op de eigen behoefte geen exacte wetenschap is. Vooral wanneer gekozen wordt voor een combinatie met zonnepanelen of een mestvergister is het bijna niet te vermijden dat op enig moment toch sprake is van teruglevering aan het net. Dit vinden we niet problematisch, zolang gebruik gemaakt kan worden van de bestaande eigen netaansluiting van het agrarische bedrijf. Maatwerk blijft ook hier echter mogelijk. In uitzonderingsgevallen kan gemotiveerd worden dat door omstandigheden een netverzwaring toch nodig is om in de eigen behoefte te kunnen voorzien.

Inpassing

In de regels van de verordening wordt van gemeenten gevraagd om de windturbines goed in te passen en daarbij de tevens mogelijkheden voor zon op dak te verkennen. Maatwerk is belangrijk. Wanneer zon op dak een reële optie is voor het bedrijf dan moet zorgvuldig worden afgewogen of vanuit oogpunt van ruimtelijke kwaliteit het plaatsen van zon op dak dan niet de betere manier is om te voorzien in de eigen energiebehoefte.

Procedure

Het draagvlak dat in de provincie aanwezig is voor windturbines van 15 meter willen wij graag behouden. Wij vinden het daarom belangrijk dat in geval tot geval een gedegen landschappelijke afweging wordt gemaakt tussen de opties voor zon op dak en wind. Wij willen hier ook op toezien. Wij vragen daarom van gemeenten om alleen meteen uitgebreide procedure omgevingsvergunning, wijzigingsplan, postzegelplan of een reguliere procedure op grond van Bijlage II artikel 4 Bor mee te werken aan het plaatsen van windturbines van 15 meter. Concreet betekent dit dat over alle aanvragen voor het plaatsen van één of meerdere windturbine(s) wettelijk vooroverleg op grond van artikel 3.1.1 Besluit Ruimtelijke Ordening/artikel 6.18 Besluit omgevingsrecht met de provincie gevoerd zal moeten worden.

2. Klimaatakkoord en RES (Regionale Energie Strategie)

De regionale energie strategie (RES) is een voortvloeisel van het klimaatakkoord. De landelijke opgave tot het opwekken van 35TWh aan hernieuwbare energie is hierin benoemd. Tevens geeft het klimaatakkoord kaders mee aan de RES. Voor de overgang naar meer schone energie en minder CO₂-uitstoot is het belangrijk om samen te werken over gemeentegrenzen heen. Daarom is Nederland ingedeeld in dertig energieregio's. Fryslân is daar één van. Binnen de regio's werken overheden, inwoners, bedrijfsleven, netbeheerders, energiecoöperaties en maatschappelijke organisaties samen aan de energietransitie. Hun afspraken leggen ze vast in een Regionale Energiestrategie (RES). De concept-RES is klaar. Hierin staat welke elektriciteit er al wordt opgewekt in Fryslân, welke elektriciteitsprojecten op de planning staan en welke kansen er zijn om de woningen duurzaam te verwarmen. In Fryslân wordt in 2030 tenminste 2,3 TWh aan energie opgewekt met zonnepanelen en windturbines. De meeste elektriciteit (1,8 TWh) komt straks uit wind. Hiervan levert Windpark Fryslân 1,34 TWh. Bij zonne-energie gaat het om zowel zonneparken als zonnepanelen op daken.

3. Fryske Energie Waaier

De Fryske Energie Waaier is een handreiking voor de ontwikkeling van energieprojecten om duurzame stroom op te wekken in Fryslân. De Waaier is ontwikkeld in het kader van de RES Fryslân. In het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt om de CO₂ uitstoot in 2030 met 49% te reduceren ten opzichte van 1990. Om dit te realiseren is Nederland opgedeeld in 30 RES regio's waarbij elke regio aangeeft hoe bij te dragen aan de opwekking van duurzame energie. De Fryske Energie Waaier bevat een eerste set aan energiebouwstenen en uitgangspunten. De energiebouwstenen zijn flexibel, het zijn principe-oplossingen. Deze zijn in elk landschap anders en kunnen per plek anders ontwikkeld worden. In de 'Fryske Energie Waaier' wordt geconstateerd dat de waardering voor het landschap groot is. Er zijn zorgen dat de optelsom van energiemaatregelen ten koste kan gaan van de

ruimtelijke kwaliteit en verrommeling van het landschap kan veroorzaken. De ruimtelijke kwaliteit al in het planproces afstemmen kan meerwaarde hebben. Dit voorkomt risico's van verrommeling op de lange termijn. En daarmee het risico van minder maatschappelijk draagvlak.

4. Nulmeting en potentiëstudie hernieuwbare energie (16 oktober 2020)

Ooststellingwerf wil zich ontwikkelen tot een energieneutrale gemeente, een doel dat (reeds) in 2030 behaald moet zijn. Recent zijn ook in regionaal verband afspraken gemaakt over de productie van hernieuwbare energie via de (concept-)RES Fryslân. De vraag is ontstaan hoeverre de huidige energievraag en duurzame-energieproductie zich tot elkaar verhouden, om inzicht te krijgen in de resterende opgave onderweg naar de eigen doelen en die uit de RES. In het verlengde hiervan wil de gemeente graag weten welk potentieel Ooststellingwerf kent om het aandeel duurzame energie op korte en middellange termijn verder uit te breiden. De 'Nulmeting en potentiëstudie hernieuwbare energie' geeft hier inzicht in.

5. Miniturbines of 'wokkels'

Naast kleinschalig wind zijn ook miniturbines of 'wokkels' mogelijk. Dit zijn windturbines speciaal ontwikkeld voor de toepassing boven op gebouwen. Een miniturbine is toegestaan op gebouwen en bouwwerken, geen gebouw zijnde. De bouwhoogte van een mini turbine is maximaal 5 meter boven het hoogste punt van dat gebouw of bouwwerk. Deze turbines kunnen beter overweg met de wisselende windomstandigheden, maar hebben over het algemeen wel een lager rendement. De (kleinschalig) opgewekte elektriciteit kan direct in het gebouw en/of op locatie worden gebruikt. Voor een miniwindturbine is een omgevingsvergunning nodig is. Op grond van artikel 4, lid 4 van bijlage II van het Besluit omgevingsrecht (kruimelgevallenregeling) is het mogelijk om af te wijken van de bouwregels uit het bestemmingsplan. Een miniwindturbine valt onder de categorie 'gelijksortige uitbreiding': 'uitbreiding van een bouwwerk met een bouwdeel van ondergeschikte aard, zoals liftopbouwen, schoorstenen, ventilatiekanalen, airco-units, luchtbehandelingsinstallaties, glazenwassersinstallaties, brandtrappen of bouwwerken die samenhangen met installaties binnen een gebouw'. De afwijking van het bestemmingsplan moet wel gemotiveerd worden.

6. Toelichting op de juridische regeling

Het parapluplan voorziet in een regeling om onder (de door de provincie gestelde) voorwaarden kleine windturbines op of aangrenzend aan een agrarisch bouwperceel toe te staan. De juridische regeling sluit dan ook zo veel mogelijk aan op de randvoorwaarden zoals gesteld in de provinciale omgevingsverordening. Het parapluplan is gebaseerd op het behouden van de juridisch-planologische ruimte zoals deze is opgenomen in de geldende bestemmingsplannen/beheersverordeningen. Het parapluplan vormt het juridisch-planologische regime voor het onder voorwaarden mogelijk maken van kleine windturbines op en aangrenzend aan agrarische bouwpercelen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde binnenplanse afwijkingsprocedure.

In de 'algemene bouwregels' wordt een afwijkingsbevoegdheid opgenomen om kleine windturbines te bouwen bij of aangrenzend aan een agrarisch bouwperceel. De voorwaarden die de provincie aan het toestaan van kleine windturbines stelt, worden als toetsingskader aan de afwijking met een omgevingsvergunning opgenomen. Met betrekking tot de voorwaarde dat de kleine windturbines zorgvuldig worden ingepast in de landschappelijke- en cultuurhistorische kernkwaliteiten van het landschapstype, zal de beoordeling plaatsvinden aan de hand van het separaat opgestelde 'Landschappelijk toetsingskader kleine windturbines'.